

Educació en Mitjans Educació per a una ciutadania crítica i activa

Andrea
Francisco

Estem vivint en la anomenada societat de la informació. Com explica Manuel Castells, en aquest nou paradigma la generació, el processament i la transmissió d'informació es converteixen en les fonts fonamentals de la productivitat i del poder. Entre els trets principals d'aquesta societat ens trobem amb que la informació és la matèria primera i els efectes de les noves tecnologies de la informació tenen gran capacitat de penetració en la vida social.

Els canals de comunicació es multipliquen, la tecnologia no para de innovar i el temps dedicat al consum dels mitjans creix a un ritme vertiginós. Tot això no fa més que augmentar el seu poder, amb l'augment de pantalles que envaeixen els espais de la societat i de la nostra vida quotidiana. Cal recordar que, segons els informes, la mitjana de consum de televisió és de 3 hores i 37 minuts diaris.

L'augment de la informació no es tradueix en una millor compressió del món. De fet, com molts autors destaquen, el món s'ha tornat il·legible. Els mitjans de comunicació no ajuden a comprendre la realitat. Hi ha un excés d'informació i immediatesa i aquesta saturació d'informació és necessari aprendre a gestionar-la per a poder recuperar un espai d'autonomia i de pensament crític. La importància no està en adquirir informació, sinó integrar la informació en el saber, el saber en coneixement i el coneixement en cultura.

Per altra banda, els mitjans de comunicació de masses actuen com agents socialitzadors que mantenen la ideologia dominant, que és la ideologia de les classes dominants; una perspectiva que mantenen diversos autors, des de Horkheimer i Adorn a Ramonet, passant per Habermas, Althusser, Chomsky o Bourdieu.

Els media desenvolupen un paper de construcció de la realitat. Ens ajuden a estructurar la imatge de la realitat social, a llarg termini, a organitzar nous elements d'aquestes imatges, a formar noves opinions i creences. Com diu Masterman (1993) "els mitjans són importants moldejadors de les nostres percepcions i idees, són empreses de conscienciació que no només proporcionen informació sobre món sinó maneres de veure'l i entendre'l"

I aquesta labor de construcció de la realitat i d'empreses de conscienciació és més eficaç quan no ens adonem, és a dir, quan no qüestionem els mitjans de comunicació de masses críticament, sinó que naturalitzem els seus missatges. La importància ideològica que tenen els mitjans es basa en la seva capacitat de projectar esdeveniments com naturals i autèntics, senzillament com una part de la manera d'ésser de les coses.

Si estem d'acord que les "pantalles" estan cada vegada més presents en la nostra quotidianitat, que la informació s'ha multiplicat però se'ns fa més difícil processar-la i que els media són importants moldejadors de les nostres percepcions i idees; llavors es fa imprescindible una revisió del currículum educatiu per a incloure l'Educació en Mitjans com una forma de contribuir a una ciutadania crítica i autònoma.

L'educació per a la ciutadania no només passa per introduir en el currículum oficial temaris relacionats amb la filosofia i la teoria política, la història contemporània i la sociologia. També és fonamental prestar una especial atenció als mitjans de comunicació de masses.

La pròpia UNESCO entén que l'Educació en Mitjans és part de la formació bàsica de tots els ciutadans, en tots els països del món i que "en ella es dóna suport la llibertat d'expressió i el dret a la informació, al mateix temps que representa un fonament bàsic per a la democràcia." (Pérez Tornero, 2005)

Tal com explica Aguaded (1999) “quan reivindiquem la presència de l’Educació en Mitjans de comunicació en les aules, en el fons, el que estem fent no és més que una aposta ferma i decidida per l’Educació en Democràcia. A ser un ciutadà lliure i responsable, conscienciat dels seus drets i deures, capaç d’actuar ètica i judiciosament amb el seu entorn i a oferir respostes creatives per a millorar el seu entorn, no es neix, sinó que és necessari un ardu procés de formació en el qual la família i l’escola tenen una especial responsabilitat.”

Cal superar les cridades pedagogies de l’assimilació que se centren en la idea de l’ordre, l’estabilitat, l’homogeneïtat i la jerarquia. L’educació ha d’ensenyar a llegir críticament el món, ha d’ajudar a formar nens i joves amb mentalitat crítica, qüestionadora de la inèrcia en la qual viu la gent i desajustadora del acomodament. I, en la societat del segle XXI, això passa per potenciar l’Educació en Mitjans dins del sistema educatiu.

Bibliografia

AGUADED, J. I. Educar para los medios es educar para la democracia. Revista Comunicar, núm. 13, 1999.

MASTERMAN, L. La enseñanza de los medios de comunicación. Madrid, Ediciones la Torre, 1993.

PÉREZ TORNERO, J. M. (Dir.). PROMOTING DIGITAL LITERACY. Comprender la alfabetización digital. Gabinete Comunicación y Educación, UAB, 2005
